

PALTA • KOSTIUMY • SUKNIE • J. SKWARA • WIELKA 2

Kontrasty

Lublin — stary Lublin, pamiętający najdawniejszych królów Polski, szczytujący się zabytkami z X wieku, jest miastem, które po-
giga nie jednego turystę.

Nakarmieni obfitą lekturą in-
formacyjną i historyczną, naszpiko-
wani cyframi i datami, zapo-
życzeni w długą litanię zabytków

godnych zwiedzenia, wysiadamy
pewnego pięknego poranka na
dworcu lubelskim, przemierzamy
szlakiem krokiem kilka ulic, dzie-
lących Lublin współczesny od za-
bytkowego i... stajemy oniemiali
ze zdumienia, którym napelniają
nas niebawem wprost kontrasty,
jakie spotykamy na progu histo-
rycznego Lublina, na Starym
Mieście.

Dostojne, sędziwe domy i ko-
ścioły, pochodzące z XV a może
i jeszcze dawniejszych wieków
plawią się w szerokiej fali słońca.
Na rynku wznosi się Trybunał,
pamiętny śmiercią Kochanowskiego
i legenda o niesamowitym
wyroku diabelskim. Wokół rynku
ciągną się w wąskich uliczkach
stare kamienice. Wywodzące swój
rodzód ze średniowiecza.

A na tle tych szacownych i
nieskazitelnie pięknych murów
rośnięty jaskółczy dym żółty,
który jakgdyby dla ironii są wy-
łącznymi mieszkańcami starego
miasta. Niesamowity wrzask dzie-
ciaków, setek żółtych, żółtych,
żółtych płoszy cały urok pię-
knego miasta.

Cały ten rozkrzyczany tłum ży-
dowski nie pozwala przebrnąć tu-
ryście przez rynek, ciągnąc go
gwałtem do brudnych sklepów,
przypominających najobskorniej-
sze spelunki.

Oto, co widzi na wstępie tu-
rysta, wkraczający do zabytkowe-
go Lublina.

Kilkaście kroków za bramą
krakowską, jak już wspomnieli-
śmy, wznosi się na rynku piękny

gmach Trybunału, gdzie obecnie
mieści się słynna biblioteka im. Ło-
pacińskiego. Biblioteka ta, to o-
gnisko kultury, które promienio-
wało ma na całą lubelszczyznę i
zasięgiem swoim obejmować na-
wet kresy.

Jakby na uragowisko, na pro-
gu Trybunału rozsiadły się czte-
ry stare żydówki, w brudnych
szlafroczkach, wypływające przez
bezbębne usta sto słów na sekun-
dę. Trzeba się między nimi siłą
przeciskać, bo nie wstają, nie zro-
biają przejścia, nie dopuszczają do
wnętrza.

A naprzeciw spogląda z pomni-
ka wieszcz z Czarnolasu! A tuż
obok piętrzy się przepiękny ko-
ściół Podominikański, przechowy-
jący od czterech wieków słynne z
cudownej mocy relikwie Krzyża
Świętego! A dalej — Zamek
Królewski ze wspaniałą kaplicą
Świętej Trójcy!

Trudno się pogodzić z faktem
istnienia tak ostrych kontrastów.
Wywołują one głęboki wstręt i o-
burzenie.

Przecież ten stary zabytkowy
Lublin, tak chlubnie zapisany na
kartach historii unia Korony z

Litwą, Lublin Kochanowskiego,
Klonowicza i Pola, ten Lublin wy-
maga atmosfery ciszy i dostoj-
stwa. Wymaga także pieczołowitej
opieki nad swoimi zabytkami.

Tego wszystkiego żydzi dać Lu-
blinowi nie mogą. Właśnie żydzi
przyczynili się do zniszczenia wie-
lu cennych zabytków, do zatarcia
stylu większości starych domów.

Od wieków gnieźdzą się tu ży-
dzi i od wieków społeczeństwo
polskie toczy z nimi walkę, stara-
jąc się od nich uwolnić. W starej
„Monografii“ Lublina z r. 1878,
napisanej przez W. Zielińskiego,
czytamy między innymi:

„Roku 1720, dnia 26 listopada,
August II wydał dekret nadworny
w sprawie miasta Lublina przeciwko
synagodze i gminie żydowskiej lubel-
skiej, tej osnowy: że lubo magistrat
miasta Lublina w dawnych latach,
gdy daleko mniejsza liczba żydów
znajdowała się przez ugodę, po zip-
trzysta corocznie przez żydów opia-
cać się mających, tymże pozwolił han-
dlować trunkami, obecnie zaś, gdy
taż liczba żydów wzrosła i — daleko
większym — handlem trudnią się, na
swej ulicy nie poprzestaje, lecz dwory,
kamienice, domy tak szlacheckie,
jak i duchowne zaarendowawszy,
tamże nie tylko różnymi towarami,
lecz także i trunkami handluje prze-
żo od przywożących za większą cenę,
niż chrześcijanie dają, zakupuje, ta-
kowie z ręk chrześcijan wydziera,
słowy niegodziwymi tając, a niedie-
dy i bijąc, sposób, do życia przez ro-
bienie i szynkowanie piwa mającym
prawo, odbiera; sami piwa robiąc i
szynkując... „Chrześcijan od nabo-
żeństwa odwołaj, z nabożeństwa ka-
tolickiego i księży, do chorych idą-
cych, nasmiewa się, podatki, nale-
żących opłacać nie chce, oraz inne,
niezmiernie krzywdy, pogardzenie pra-
wami i przywilejami służącymi dopu-
szcza się... miasto katolickie posiąść
usiluje... „przeżo, przynależąc się do
praw i przywilejów, miastu Lublinu
służących prowadzenie handlu to-
warami, szynkowanie jakich bądź
trunków, ogólnie żydom zakazuje i
zupełnie zabrania, oraz ażeby z wy-
dzierżawionych od chrześcijan do-
mów, kamienic i sklepów pod wyru-
gowaniem ich przez komisarzy kró-
lewskich, natchem, pomimo ugód i
kontraktów, się wyprowadzili.“

Niestety, rugi te nie przyniosły
trwałych zmian. Lublin jak był,
tak jest zalany żydostwem. Kaza-
da dziedzina życia i to nie tylko
gospodarczego, opajowana jest
przez żydów. O ile w dziedzinie
gospodarczej idea narodowo — ra-
dykalna pełnia Lublin do sku-
tecznej walki z żydostwem, o tyle
w dziedzinie kulturalnej jest je-
szcze bardziej wiele do zrobienia.

Szczególnie stary Lublin domaga
się w imię swoich świetnych tra-
dycji jak najprędzego oczyszcze-
nia z żydów, którzy profanują go
jarmarczonym zgłębkiem i bru-
dem.

Nadmienić należy, że Ciepliński
wziął na siebie całkowitą odpowie-
dzialność finansową baletu, nie sta-
rając się o żadne subwencje ani za-
pomógł. Należałoby jednak aby mia-
rodajna czynnik zainteresowały się
tym pierwszorzędny zespołem pro-
pagandowym i pospieszyły mu z wy-
datną pomocą, na którą załkownie
zasługują. Władom bowiem, że Cie-
piński utworzył już przed 15 laty
podobny balet, który się jednak roz-
wiązał z powodu wyczerpania pry-
watnych funduszy kierownika. Żle
było, żeby do tego doszło po raz
drugi.

Michał Kondracki.

Sukcesy baletu Cieplińskiego

Balet warszawski Jana Cieplińskie-
go (w którego skład wchodzi znako-
mione siły taneczne tej miary co Leitz-
kówna, Szmolcówna, Hryniewiecka,
Buczynska, Dambrowski, Wierzbicki
i in.) wrócił z triumfalnego objaz-
du na kilkodniowy odpoczynek do
Warszawy.

Jak wiadomo Balet Cieplińskiego
wystawia balety i tańce kompozyto-
rów polskich, które cieszą się wszę-
dzie olbrzymim powodzeniem. W
Częstochowie i Katowicach zostały
powtórzone dwa wieczory, wobec
spontanycznego zainteresowania publi-
czności. Cały śląsk witał Cieplińskie-
go i jego zespół entuzjastycznie. W
Budapeszcie, w wielkiej sali teatru
Vigado publiczność powstawała z
miejsc, urządziła polskiemu baletowi
żwioliową owację przy dźwiękach pie-
śni „Boże coś Polskę“. Na Śląsku nie-
mieckim, w Opolu, Bytomiu, w cze-
skim Cieszyńcu, Karwinie — wszędzie
witano Balet Warszawski z równym
zapalem, domagając się powtórzenia
wielu numerów tanecznych i nieraz
nawet całego programu.
Obecnie Balet Cieplińskiego udaje
się na Pomorze, do Gdyni. Potem

znowu na Śląsk niemiecki i dalej do
Niemiec.

Nie ulega wątpliwości, że powo-
dzenie swe zawdzięcza balet przede
wszystkim głośnemu nazwisku świet-
nego baletmistrza i kierownika ze-
społu Jana Cieplińskiego, jak rów-
nież wysokiemu poziomowi artystycz-
nemu produkcji tanecznych. Ciepliń-
ski umiał dobrać sobie wykwalifiko-
wanych partnerów i partnerki, którzy
także uświetnili doskonały zespół
swoim współudziałem.

Nadmienić należy, że Ciepliński
wziął na siebie całkowitą odpowie-
dzialność finansową baletu, nie sta-
rając się o żadne subwencje ani za-
pomógł. Należałoby jednak aby mia-
rodajna czynnik zainteresowały się
tym pierwszorzędny zespołem pro-
pagandowym i pospieszyły mu z wy-
datną pomocą, na którą załkownie
zasługują. Władom bowiem, że Cie-
piński utworzył już przed 15 laty
podobny balet, który się jednak roz-
wiązał z powodu wyczerpania pry-
watnych funduszy kierownika. Żle
było, żeby do tego doszło po raz
drugi.

Michał Kondracki.

Pytała się żona męża swojego czy nie zapomniał przed wyjazdem
kupić rakietę „EGRA“ od C. Grabowskiego Szpitalna 7.

Plastyka

GRUPA AKWARELISTÓW

O potrzebie odpowiedniego śro-
dowiska dla artystów najlepiej mówią
wyniki, jakie osiągnęła krakowska
„Sztuka“.

Niewątpliwie w tym względzie nie
bez znaczenia była obecność w „Sztu-
ce“ artystów tej miary co Wyspiań-
ski, Stanisławski, Axentowicz, i wie-
lu, wielu innych, którzy w malarstwie
polskim pozostawili naprawdę trwałe
działa. Jednak atmosfera, która w
tym stowarzyszeniu panowała, przy-
czyniła się z pewnością do wykształ-
cenia i pogłębienia tych talentów.

U nas organizacja życia artysty-
cznego istnieje w bardzo niewielkim
stopniu, a funkcjonujące grupy ma-
larzy nie odgrywają niestety takiej
rolki jak chociażby już wymieniona
„Sztuka“ lub grupa francuskich ma-
larzy z połowy XIX wieku, którzy
dla dyskusji artystycznych i ustalania
wspólnej taktyki wobec romantyzmu
i akademizmu (taka była sytuacja!)
zbiegali się w kawiarni Guerbois i po
długich sporach i wymianie myśli
doszli do założeń impresjonizmu.

Dla tego też doceniając ogromną
rolę środowiska dla artystów, z rado-
ścią witamy każdy przejaw dążno-
ści malarzy do organizowania się nie
tylko dlatego, że daje im to duże
oparcie moralne, lecz także dlatego,
że ułatwia im to organizowanie wspól-
nych wystaw i pokazów.

W Zachęcie pokazano nam pierw-
szą wystawę prac członków Grupy
Akwarelistów.

W skład tej grupy wchodzi m.
in. Apoloniusz Kędziński, Rafał Ma-
czewski, i Tadeusz Nartowski. Pre-
zesem Grupy jest Maciej Nehring.

Organizatorzy wystawy we wstę-
pie do specjalnie wydanej katalogu
zaznaczyli, że „pragnęli zwrócić
uwagę krytyki i publiczności na spe-
cjalne właściwości akwareli, na
rozmaitość rozmiarów i sposobów jej
traktowania, na subtelność i piękno
tej techniki.“

Ośmielam się stwierdzić, że nasza
krytyka, tak zresztą różnorodna w
sądach jeżeli chodzi o rzeczy subiek-
tywne, doceniała wagę akwareli w
plastyce tylko że wypowiadane przez
krytyków zdania były raczej od-
zwierciedleniem tego stanu, że wła-
ściwie nie mieliśmy ostatnio akwa-
relistów na wielką miarę i że nasze
malarstwo akwarelowe nie stało do-
tąd na odpowiednio wysokim (poza
małymi wyjątkami) poziomie.

Ostatnie lata przyniosły pewną po-
prawę i tę poprawę obserwujemy na
obecnej wystawie Grupy Akwareli-
stów.

Wkrótce otwarcie nowoczesnej cukrowni
JANA GAJEWSKIEGO
MARSZAŁKOWSKA 59 (róg Koszykowej)
dawnej Chmielna 47
(Filia Chmielna 49, Kawiarnia)

W. Szary

Inteligencja

Czy wiecie państwo, że jest tyl-
ko jeden kraj na kuli ziemskiej,
w którym jest inteligencja? Tym
jedynym, jedynym krajem jest o-
czywiście Polska.

Gdy wyjedziecie zagranicę, nie
używajcie określenia intelligen-
cja: l'intelligence, die Intelligenz,
the intelligence, intelligencia...
Nie rozumieją was. Wprawdzie
w Anglii jest Intelligence Servi-
ce, ale to co innego.

Inteligencja to warstwa prze-
dukcja intelektualnie w naro-
dzie. Głupim narodom zachod-
nio - europejskim wydaje się, że
każdy może się stać inteligent-
nym człowiekiem i może... prze-
stać nim być. Stąd wyciągają one
wniosek, że nie trzeba tworzyć
sztywnej kasty inteligentów. Po-
prostu niewiadomo, kto jest in-
teligentniejszy: gość, który go-
dził się w kawiarni, czy kel-
ner, który tę połowę czarnej
przynosi, urzędnik, który odnosi
parę butów do podzelowania, czy
szewc, który te buty zeluje, dyg-
nitarz, który rozsyła okólniki o
rejestracji kamieni polnych na
wsłub o statystyce psów, czy
chłop, który się z tych okólników
śmieje. Niewiadomo.

Inteligencja jako cecha umy-
ślna jest owszem na świecie zna-
na. Może ją zdobyć każdy — ce-
wydaje się dość proste i zrozu-

miałe nawet dla mnie, choć mam
wielkie tytuły formalne, by za-
liczać się do kasty inteligencji
polskiej. Nie należy jednak przy-
puszczać, by ta cecha umysłu
miała wielkie znaczenie dla usta-
lenia faktu, czy ktoś należy do
inteligencji, czy nie.

Są ludzie, którzy głupieją —
nie ma ludzi, którzy przestali
być inteligentnymi. Tak samo
kto w określony sposób nie do-
stał się do kasty, nie ma już po-
tem drogi „wejścia“ do intelligen-
cji.

Zasadniczo dostęp do tej war-
stwy daje matura. Są jednak za-
jęcia, które wykluczają z grona
inteligentów ludzi, którzy skoń-
czyli gimnazjum. Naprzykład kto
się para handlem — nie może
być inteligentem, naturalnie je-
żeli handluje na własny rachunek.
Urzędnik w przedsiębior-
stwie handlowym jakiegoś żydka
jest inteligentem. Gdyby został
właścicielem tego przedsiębior-
stwa — przestałby być intelligen-
tem. Tak samo kto jest rzemieś-
nikiem, nie może być intelligen-
tem.

Wiadomo, że inteligencja po-
winna kierować życiem społecz-
nym. Co zrobić zatem w organi-
zacjach kupieckich i rzemieślni-
czych? Nie mogą nimi kierować
kupey i rzemieślnicy, jako osoby,
nie będące inteligentami. Stąd

powstaje osobna grupa intelli-
gencji: działacze kupieckie i dzia-
lacze rzemieślniczy. Ci działacze
oczywiście kierują wszystkim.

Podział na inteligencję i nie-
inteligencję, jest sztywny. Kto
raz został inteligentem, może już
spokojnie chodzić do kawiarni
albo knajpy, grać w bridge'a,
grać w totalizatora, czytać czer-
woniki — nieczym mu to nie gro-
zi. Nie przestanie być intelligen-
tem.

Zazwyczaj ludzie (nie mam tu
na myśli inteligencji polskiej)
po ukończeniu studiów poświę-
cają nieco czasu np. choćby lek-
turze, po prostu dlatego, żeby nie
stracić... inteligencji. Ponieważ
w Polsce raz zdobytej intelligen-
cji stracić nie można, tego ro-
dzaju postępowanie nie ma sensu.
Nikt go nie rozumie.

Miałem niedawno ciekawę po-
twierdzenie tej tezy. Przyszedłem
do biblioteki jednej z wyższych
uczelnii stolicy z zamiarem poży-
czenia jakiejś książki. Najpierw
oczywiście zapytałem uprzejmą
panienkę z okienka, jakie mam
załatwić formalności.

— Pan student? — zapytała.

— Nie.

— To pan pisze pracę dyploma-
tową?

— Nie, proszę pani.

— No, to chyba pan się „dok-
toryzuje“?

— To już zrobiłem przed paru
laty...

Na to panienka zapytała z nie-
udanym zdziwieniem:

— Więc po co pan chce poży-
czać książki?

Panienska należała do intelli-
gencji, więc z trudem wytłuma-
czyłem jej, że po prostu jest kilka
książek, które chciałem prze-
czytać, a nie mam pieniędzy na
ich kupienie. Zresztą nawiasem
wspomnę, że książki tych w bi-
bliotece nie było, choć należały
one do zupełnie elementarnych.
Biblioteka jednak, jak się prze-
konałem, stanowi zbiór rzeczy
przypadkowo odziedziczonych o-
raz... egzemplarzy i obowiązo-
wych. Biblioteka tej uczelni jest
zatem przystosowana do potrzeb
— inteligencji polskiej.

Drugą ilustracją poglądów na
tę sprawę, panujących wśród in-
teligencji, może być anegdota o
małżonce pewnego publicysty i li-
terata, która mówiła mężowi, ile-
kroć ten brał się do lektury:

— Po co ty czytasz? Nie trać
lepiej czasu, pisz. Przecież za
czytanie ci nie płacą.

Nauka nie zbadała dotychczas
interesującego zagadnienia skąd
wzięła się kiedyś inteligencja pol-
ska. Cudowny temat dla socjolo-
ga. Skłonny jestem przypusz-
czać, że pochodzi ona w prostej
linii od szlachty. Zabawny szcze-
gół potwierdza tę tezę: gdy ja-
kieś chłopie dziecko dostanie
się do inteligencji, zaraz zmienia
swoje dawne, uczciwe nazwisko
na jakiś pokraczny nowotwór, by-
le kończący się na „-ski“. Upo-
dobnia się w ten sposób do daw-
nej szlachty.

Jeśli chodzi o prawa politycz-
ne, to przysługują one w Pol-
sce właściwie tylko inteligencji.

Przez jakiś czas istniał zwyczaj
dekorowania przeydźdzo stron-
niczek politycznych chłopami w
sukmanach lub robotnikami w
bluzach, ale nikt tego na serio
nie brał. Obecnie już mamy tyl-
ko pozostałości tej dekoracji.

Z tego względu warto nieco bli-
żej zająć się poglądami politycz-
nymi, społecznymi i gospodarczy-
mi inteligencji.

Poglądy polityczne inteligencji
są ogromnie stałe. Początkowo
inteligencja polska była socjali-
styczna lub postępowo — radykal-
na. Po tym stała się ludowa.
Mniej ostrożni byli narodowcami.
Od roku 1926 inteligencja polska
stała się w większości sanacyjna.
Gdzież ta stałość — zapytacie
czytelnicy?

Właśnie, że jest stałość. Inte-
ligencja polska zawsze stoi na
stanowisku współpracy z rzą-
dem. Obawiam się, że niedługo bę-
dzie narodowo - radykalna. To
by było bardzo smutne.

Poglądy społeczne inteligencji
są nie mniej stałe. Uważa ona,
że powinna przewodzić w życiu
narodu i mieć odpowiednie pod-
stawy gospodarcze ku temu.

Poglądy gospodarcze intelligen-
cji sprecyzowane są bardzo do-
kładnie. Uważa ona, że zadaniem
innych warstw społecznych jest
zapewnienie jej należytego udziału
w dochodzie społecznym. Udział
ten powinien być stały, to znaczy
nie może być zależny od stopnia
zamożności kraju. Naprzykład,
kiedy jest kryzys to inne warstwy
powinny się ograniczać, nato-
miast inteligencja, dla pełnego

Poza Kędzińskim do Stowarzysze-
nia należy 9-ciu młodych malarzy,
którzy po uformowaniu swego „cre-
do“ artystycznego przystępują do
wykazania swoich możliwości i do-
świadczenia.

Już na pierwszy rzut oka bardzo
miłe wrażenie robią prace Marii Wo-
lskiej - Berezowskiej. Tematy, które
opracowuje Berezowska widzimy
dotąd przeważnie malowane olejno i
z przyjemnością obserwujemy, w
akwareli dają szereg nowych i cie-
kawych efektów. Dobra jest „Dzie-
lica fabryczna“ i „Zaułek w Rocca
di Papa“.

Równie ciekawe obrazy, choć o zu-
pełnie innym ujęciu pokazał Józef
Ożmin. „Święta Rodzina“ i „Galop-
pato“ są skomponowane subtelnie i
z ogromną kulturą. Są to prace na
wysokim poziomie i zasługują na spe-
cjalne wyróżnienie.

Bardzo dojrzałe pod względem ar-
tystycznym prace pokazali Apoloni-
usz Kędziński i Tadeusz Nartow-
ski. U pierwszego na podkreślenie
zasługuje „Srebrny motyw“ i deko-
racyjnie zakomponowany obraz p. t.
„Kobziarz z Peronina“ u drugiego
„Gołuchów“ i „Przedwiośnie“.

Kilka zimowych krajobrazów dali

Rafał Maczewski i Maciej Nehring.
Zdzisław Kraśnik malujący szeroka
nawodnioną plamą wystawił prace,
które nie są dla niego najbardziej
charakterystyczne i w których nie
najlepiej się wypowiedział.

Przy tworzeniu Grupy Akwareli-
stów starano się o to, aby to byli
malarze, którzy reprezentują możli-
wie różne „orientacje“ artystyczne.
Trzeba przyznać, że cel osiągnięto z
wyjątkiem dwu osób. A mianowicie
Marii Rogowskiej i Bolesława Sural-
lo-Gajduzeni. Trudno mówić o wza-
jemnych wpływach, ale zasadniczy
zresztą bardzo miły i interesujący
sposób traktowania krajobrazu jest
podobny. U Rogowskiej warto zwró-
cić uwagę na „Młyn w Bochnicy“ u
Bolesława Surallo na „Stare drze-
wa“.

Może nieco surowe prace zaprezen-
towała Maria Wąsowicz-Sopoćkowa,
ale z nich widać, że jest to raczej
przejściowy i skazany na zagładę
sposób malowania bo kompozycja i
rysunek są mocne i dobre.

Jerzy Stokowski

W PŁONSKU

zaprenumerować „ABC“ można
u p. Edwarda Śmietanowskiego
ul. Płocka 16 (kiosk)